

การใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรม
สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
The Use of Dhammapada Storytelling Activities to Develop Moral and
Ethical Characteristics for Students Mahamakut
Buddhist University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) ศึกษาความเข้าใจคุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 3) ศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมการเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิจัยดำเนินการวิจัยประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชากรในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการเลือกแบบเจาะจงนักศึกษา 8 รูป/คน จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความหมายตามเนื้อความหลัก ในภาพรวมและทำการสังเคราะห์ นำเสนอผลของการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ธรรมบทจะมีทั้งเรื่องที่แสดงเรื่องกรรมในอดีต ปัจจุบันกรรม ผลของกรรมดี กรรมชั่ว และคุณธรรม จริยธรรมอื่น ๆ ทั้งของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสงฆ์สาวก ภิกษุณี สามเณร สามเณรี อุบาสก อุบาสิกา ท้าวไป ยังรวมถึงเรื่องมนุษย์อื่น ๆ เช่น เทวดา พรหม ยักษ์ สัตว์เดรัจฉาน เปเรต อสุรกาย สัตว์นรกด้วย 2) นักศึกษามีความเข้าใจถึง ความอดทน ความขยัน ความมีเมตตา กรุณาต่อผู้อื่น ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การคบเพื่อน แนวทางการพัฒนา มากขึ้น 3) ข้อเสนอแนะการพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้นักศึกษาควรที่ 3 สถาบัน คือ บัณฑิต มหาลัย ต้องร่วมมือกันในการพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้นักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาที่เป็นต้นแบบ เป็นแบบอย่างของนักศึกษาที่ดีได้

ARTICLE INFO :

Author:

1. กฤตพิศิษฐ์ ปุณณภัทรธนากุล
Kitphisit Puranaphatthanakul
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Corresponding Author:

2. พระปริยัติวัชรกิจ

Phra Pariyattavajirakavi
คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3. พระมหาวิชิต จันทร์สง่า

Phramaha Wichit Chansanga
คณะศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

4. สันติราษฎร์ พวงมลิ

Santirat Phuangsali
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

5. กฤตสุขชิน พลเสน

Kitsuchin Ponsen
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม,
นิทานธรรมบท, นักศึกษา

Keywords : Develop moral an ethical,
Dhammapada storytelling, students

Article history :

Received : 07/12/67

Revised : 07/12/67

Accepted : 17/12/67

Abstract

This research had the objectives 1) study of Dhammapada storytelling for the development of moral and ethical characteristics for students in Mahamakut Buddhist University 2) Study the understanding of students' ethical characteristics. Mahamakut Buddhist University 3) study of problems and suggestions on the use of Dhammapada storytelling activities to develop moral and ethical characteristics for students. Mahamakut Buddhist University. The research method consists of a sample of the qualitative research population. It was a purposive selection of 8 person from Mahamakut Buddhist University, Tambon Salaya, Phutthamonthon District Nakhon Pathom Province by in-depth individual interviews Data was collected by interviewing. Subsequently, the data were analyzed by Interpretation of the main text as a whole and synthesize Presenting the results of data analysis by descriptive method. The results showed that 1) The Dhammapada contains stories about past karma, present karma, results of good karma, bad karma, and other virtues and ethics of the Buddha, monks, disciples, nuns, novices, nuns, laypeople, and general laypeople, including other non-human beings such as deva and Brahma. Giants, beasts, imps, monsters, hell beasts too 2) Students understand patience, diligence, kindness towards others. Belief in the law of karma, making friends, developing more 3) Suggestions for the development of moral and ethical characteristics for students: 3 institutions, namely home, temple, and university, must cooperate in developing moral and ethical characteristics for students. to get students to be role models Be a role model for good students.

บทนำ

คุณธรรมจริยธรรมนับเป็นกลไกของสังคมที่ทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานของความประพฤติ เป็นสิ่งที่กำหนดว่าอะไรควรประพฤติปฏิบัติและจะต้องปลูกฝังให้กับคนในสังคม เพราะหากคนในสังคมเป็นคนดีแล้ว สังคมก็มีความสุขแต่ ถ้าคนในสังคมไม่ดีก็จะมีควมวุ่นวายเดือดร้อน ฉะนั้นแล้วคุณธรรมจริยธรรมจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ช่วยในการเตือนสติการกระทำของมนุษย์ให้มีรูปแบบ การดำเนินชีวิตเป็นไปทิศทางที่ถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต โดยสังคมใดมีผู้ที่มีคุณธรรม อยู่เป็นจำนวนมาก สังคมนั้นย่อมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (พรพิทักษ์ เข็มบาสัตย์ และวรรณพล พิมพ์สาส์, 2563,66)

คุณธรรม (Virtue) และจริยธรรม (Ethics) มีความหมายคล้ายคลึงกัน เป็นสภาพของการประพฤติดีทั้งทางกายและจิตใจ เป็นสิ่งที่เป็ธรรมชาติ มีอยู่ในธรรมชาติ บุคคลใดหยิบมาใช้ หรือเข้าใจในคุณธรรม และจริยธรรมนี้ ไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทอาชีพ ครู อาจารย์ ตำรวจ ทหาร นักศึกษา ฯลฯ ก็จะมีแต่ความสุขสงบทั้งต่อผู้ปฏิบัติ สังคมหมู่ใหญ่ และเพื่อความสุขสงบของประเทศชาติ จริยธรรมก่อให้เกิดข้อธรรมที่ทำให้คน ๆ หนึ่งหรือคนประเภทหนึ่งเป็นคนดี (กิริติ บุญเจือ, 2551: 3) คุณธรรมและจริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง คือสิ่งประเสริฐสุดท้ายของบุคคลและสังคม จะเข้าถึงได้ต้องมีความรู้ดี ความรู้ถูกต้อง เพราะความรู้ดีและความรู้ที่ถูกต้องสามารถปลูกฝังนิสัยที่ดีได้ (บุญมี แทนแก้ว, 2527: 90)

นักศึกษามีส่วนในการพัฒนาประเทศอย่างมาก เป็นอนาคตของชาติ มีบทบาทในการใช้สิทธิและเสียงอย่างมากในสังคมไทยยุคปัจจุบัน แต่ที่สำคัญนักศึกษาในยุคปัจจุบันนั้นโดยส่วนใหญ่ จะยึดถือความเจริญในสังคมด้านวัตถุนิยม มีความต้องการให้สังคมมีความเจริญด้านวัตถุ และให้คุณค่า ความสำคัญ แก่วัตถุมากกว่าจิตใจ ซึ่งการที่สังคมแวดล้อมชักนำนักศึกษาให้เป็นเช่นนั้น ย่อมสร้างความเสื่อมถอยของจิตใจแก่นักศึกษาเหล่านั้น ซึ่งในปัจจุบันนี้ นักศึกษาไทยก็มีปัญหามากมาย เช่น ปัญหาด้านการติดเกมส์ การเสพสื่อในทางที่ผิด ปัญหายาเสพติด และปัญหาที่สำคัญของนักศึกษาไทยปัจจุบันอีกอย่าง ก็คือปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม ขาดหิริ โอตตัปปะ ขาดขันติ ขาดฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแต่ละแห่ง จึงควรที่จะเร่งแก้ไขปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาผู้เป็นอนาคตของประเทศชาติ เพราะคุณสมบัติฝ่ายดีโดยส่วนเดียว เป็นที่ตั้งแห่งสันติภาพหรือสันติสุข (พุทธทาสภิกขุ, 2545: 90) ในส่วนของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาแห่งหนึ่งในประเทศไทย โดยมีวิสัยทัศน์ (Vision Statements) ดังนี้คือ 1) เป็นสถาบันการศึกษาที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ 2) เป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตของมวลชนที่ผลิตบัณฑิตตามแนวพระพุทธศาสนาและบุคลากรด้านต่าง ๆ ที่มีความรู้ความสามารถ มีศีลธรรมในการดำรงชีวิตแบบพุทธ 3) เป็นศูนย์กลางแห่งภูมิปัญญาตามแนวพระพุทธศาสนาของโลกที่สามารถชี้นำและยุติความขัดแย้งในสังคมโดยใช้หลักพุทธธรรม 4) เป็นสถาบันที่เน้นทำวิจัยพัฒนาตามกรอบแห่งศีลธรรม ส่งเสริมงานวิจัยเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนาและนำผลการวิจัยไปพัฒนาสังคมและคณะสงฆ์ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ซึ่งแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2566 - 2576) ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 : การให้บริการวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่เสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่สังคม มีมาตรการ ข้อที่ 1 พัฒนาการให้บริการวิชาการ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและประเทศ นั้นก็หมายความว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีความพร้อมอย่างมากที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในส่วนที่ขาดไปนั้นให้แก่นักศึกษาที่เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัย และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนทั่วไปอีกด้วย ซึ่งวิธีการในการดำเนินการเพื่อการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม และหลักทัศนคติที่เป็นไปในทางที่ถูกต้อง แก่นักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาหรือบุคคลที่ได้เข้ามาศึกษาได้มีประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีอยู่หลากหลายประการ

ดังนั้นเพื่อการพัฒนาการทางด้านจิตใจของนักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงประโยชน์และวิธีการในการนำธรรมะไปเผยแผ่แก่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผ่านทางกิจกรรมการเล่านิทานธรรมบท เพื่อให้เข้าถึงนักศึกษาได้ง่ายยิ่งขึ้น และให้นิทานธรรมบทเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาเหล่านั้น โดยสอดแทรกเนื้อหาเรื่องการขวนขวายความดี การบริหารจัดการใจ การเชื่อในกฎแห่งกรรม และวิธีคิดตามแนวทางพุทธธรรมตามธรรมบท เพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรม และจริยธรรมแก่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาแห่งสำคัญในประเทศไทย นักศึกษาผู้เรียนรู้และศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยแห่งนี้ เป็นนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีอยู่พอสมควร แต่เพื่อประสิทธิภาพที่มากยิ่งขึ้นในการนำความรู้ และทัศนคติของนักศึกษาเหล่านั้น ไปใช้และเผยแผ่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งต่อตนเองและสังคม ผู้วิจัยจึงทำวิจัยเรื่อง “การใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านคุณธรรม และจริยธรรมในจิตใจ ของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่เขาเหล่านั้นได้นำไปใช้ประโยชน์และสามารถนำไปสั่งสอนอนุชนคนรุ่นหลังต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาความเข้าใจคุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3. เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมการเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) ซึ่งอาศัยจำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่มากนัก เหตุผลในการใช้รูปแบบดังกล่าวเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมีรายละเอียดของข้อมูลในทุกด้านในประเด็นที่ศึกษา การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการเล่านิทานธรรมบทแก่เยาวชนในอำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จึงเหมาะสมที่จะทำการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งจะนำไปสู่ข้อค้นพบและข้อสรุปเป็นข้อเสนอแนะให้เป็นแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษา การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม การเล่านิทานธรรมบท คุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับอุดมศึกษา ผู้ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ซึ่งมีอายุระหว่าง 18 ปีขึ้นไป ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยทั้ง 4 คณะ ตำบลศาลายา อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับอุดมศึกษา ผู้ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ซึ่งมีอายุระหว่าง 18 ปีขึ้นไป ผู้วิจัยเลือกกลุ่มแบบง่าย จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยทั้ง 4 คณะ ตำบลศาลายา อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 8 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการเล่านิทานธรรมบทแก่นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการเก็บข้อมูลในการวิจัย โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์แบบ มีคำถามประกอบด้วย 1) คำถามสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ 2) คำถามนักศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะทางคุณธรรมและจริยธรรม และ 3) ข้อเสนอแนะ

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารชั้นปฐมภูมิ เกี่ยวกับแนวคิดด้านคุณธรรมและจริยธรรม ตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาท จากพระไตรปิฎก ตำรา เอกสารงานวิจัย และจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดข้อมูลสำคัญในการวิจัยคือ นักศึกษาที่อยู่ในช่วงชั้นปีที่ 1-4 คือ มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 8 คน ได้แก่ นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้กำหนดขึ้นให้สอดคล้องกับรูปแบบการวิจัย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้น วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงเน้นข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก ได้แก่ (1) การเล่านิทานธรรมบทที่เกี่ยวกับด้านคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมให้นักศึกษา (2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูล (3) การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาควบคู่กันไปด้วย

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ตั้งวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาการเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) เพื่อศึกษาความเข้าใจคุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 3) เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอนะเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมการเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยได้เลือกนักศึกษาคณะศาสนาและปรัชญา 2 รูป/คน นักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ 2 รูป/คน นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ 2 รูป/คน และนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ 2 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 8 รูป/คน โดยเป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง สำหรับตอบปัญหาการวิจัย และวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

1) คุณธรรมเป็นสิ่งที่ผู้มีจิตใจที่ดีจาก การอบรมพร้าสอนที่ดี เป็นธรรมชาติที่คุณประโยชน์ ธรรมดาของมนุษย์มีชีวิตและจิตวิญญาณสำนึกผิดชอบชั่วดี มีสติ ปัญญา มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีกับทุกคน เมื่อมีคุณธรรมในจิตใจนักศึกษา เป็นเหตุให้นักศึกษาสามารถใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัย เป็นที่รักของเพื่อนเกลามามิตรบัณฑิตชน เป็นที่รักของครูอาจารย์ ส่งผลให้มี ภาย วาจา ที่สื่อออกมาจากจิตใจที่ดี สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 1 ว่า คุณธรรมคือสิ่งที่ฝังามอยู่ในใจ สามารถคิดดี และสื่อออกมาทางกายและวาจาที่ดีด้วย ไม่เป็นที่เดือดร้อนต่อเพื่อน ๆ และอาจารย์ มีเหมือนกับนักศึกษาคนที่ 3 ว่า เมื่อนักศึกษามีคุณธรรมก็เป็นเหตุให้นักศึกษาทำพูดหรือคิดในสิ่งที่ดี ไม่เดือดร้อนใคร ๆ และนักศึกษาคนที่ 4 ว่า คุณธรรมของนักศึกษา คือการให้ความเคารพครูอาจารย์ การขยันตั้งใจเรียน และเชื่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะเรื่องบาป บุญ คุณ โศก ต่าง ๆ เป็นต้น สอดคล้องกับนักศึกษาคนที่ 6,7 ว่า นักศึกษาในมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่เป็นมหาเถรสงฆ์ ควรมีคุณธรรมในการเชื่อเรื่องบาปบุญ เกรงกลัวบาปให้มาก และมีความขยันหมั่นเพียร อดทนตั้งใจเรียนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้รุ่นน้องได้

2) จริยธรรม เป็นหลักธรรมที่ควรมีในนักศึกษา มีความอดทนต่อการศึกษา อดทนต่อสภาพร่างกายหรือสิ่งภายนอก ทั้งอดทนต่อคำพูดหรือการกระทำของผู้อื่นที่มากระทบ อันจะส่งผลไม่ต่อการเรียน มีความเพียรที่จะเรียนให้ประสบความสำเร็จเอาใจใส่ในคำสั่งสอนอาจารย์ มีความรักเมตตากรุณาต่อเพื่อนร่วมเรียนหรือผู้อื่น เห็นอดเห็นใจไม่เอาเปรียบกัน มีความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยเชื่อบาปบุญ เชื่อกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี

ทำชั่วได้ชั่ว หลักคุณธรรมพวกนี้ควรเป็นหลักของนักศึกษา สอดคล้องกับนักศึกษาทั้ง 8 ท่าน ที่มีความคิดเห็นไปทางเดียวกันว่า จริยธรรมเหล่านี้ควรมี ควรอบรมให้นักศึกษา จะก่อให้เกิดนักศึกษาที่มีคุณลักษณะที่ดีเป็นแบบอย่างให้กับคนอื่น

3) ความอดทนคือ ขันติ ทางพระพุทธศาสนา ก่อให้นักศึกษาสามารถยับยั้งชั่งใจในสิ่งที่ไม่ดีได้ สามารถสนับสนุนให้อดทนต่อการเรียนการสอนที่อาจจะหนักเกินไป สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 1 ว่า การอดทนต่อการเรียนในวิชาที่ไม่ชอบ แต่ก็ต้องเรียน เพราะทำให้เราจบในระดับการศึกษาได้ ท่านที่ 2 การอดทนส่งผลให้เราชนะความรู้สึกที่ไม่ชอบทางการกระทำ คำพูด ของผู้อื่น ซึ่งถ้าไม่มีความอดทน อาจเกิดเหตุบานปลายได้ สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 4,5 ว่า การอดทนต่อคำพูดที่ไม่ถูกใจ ทั้งของอาจารย์ หรือของเพื่อน ๆ ก็เป็นหลักธรรมที่นักศึกษาควรมี นักศึกษาท่านที่ 7 ว่า นักศึกษาที่มีความอดทน จะสามารถอดทนต่อการเรียนในวิชาที่ไม่ชอบ อดทนต่อสภาพร่างกายของตนเองที่อาจมีความเจ็บป่วย อดทนต่อสภาพอากาศที่หนาวเกินไป หรือร้อนเกินไป ทำให้สื่อกออกมาทางกาย วาจา ที่ดีน่าเคารพของผู้พบเห็น เป็นเพื่อนที่น่าคบ น่าคุย เป็นการพัฒนาคุณลักษณะของตนเองอย่างดี สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 8 ว่าการอดทนต่อเหตุที่เป็นอุปสรรคต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก เป็นเหตุให้สามารถอดกลั้นและสื่อกออกมาทาง กาย วาจา ที่ดีเป็นแบบอย่างให้รุ่นน้อง หรือเพื่อนๆ พี่ๆ ในมหาวิทยาลัยได้ ถือว่าเป็นนักศึกษาต้นแบบเลยทีเดียว

4) ความเพียร หรือ วิริยะ ในอิทธิบาท เป็นอีกหลักที่ช่วยนำพาไปสู่ความสำเร็จในการดำรงตน เป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 1 ว่า ความเพียรสามารถพัฒนาศักยภาพนักศึกษาในด้านต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะการขยันหมั่นเพียรในการเรียน และนักศึกษาท่านที่ 3 ก็กล่าวถึงความเพียรในการเรียน ที่สามารถพัฒนาคุณลักษณะนักศึกษาให้ฝืดต่อการเรียนได้ ทั้ง 2 นี้จะเห็นได้ว่า ความเพียรใช้ในการศึกษาสำหรับนักศึกษาเป็นเรื่องที่ดี ทำให้นักศึกษามีคุณลักษณะที่ต้องการได้ อีกทั้งความเพียรที่ปรากฏในปธาน 4 คือ 1. สังวรปธาน เพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น 2. ปหานปธาน เพียรละหรือเพียรกำจัด คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว 3. ภวานาปธาน (เพียรเจริญหรือเพียรก่อให้เกิด คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมี 4. ออนุรักษนาปธาน เพียรรักษา คือ เพียรรักษา กุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบูรณ์ (อง.จตุกก. 21/69/96) ความเพียรทั้ง 4 นี้สรุปคือ ระวังความชั่วที่ยังไม่เกิด ละชั่วที่เกิดขึ้นแล้ว ทำดีให้เกิด และตามรักษาความดีไว้ สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 4,5 และ 7 ว่า การเพียรระวังความชั่ว ป้องกันความชั่ว สร้างความดีให้เกิด ก็จะสามารถพัฒนาคุณลักษณะนักศึกษาที่ดีได้ และนักศึกษาท่านที่ 8 ว่า ความเพียรเอาใจใส่ในการเรียน ทั้งยังมีความเพียรที่จะละชั่วทำดีให้เกิดขึ้น ถ้านักศึกษามีความเพียรแบบนี้ จะเป็นเรื่องที่ดีมาก

5) ความมีเมตตา กรุณา เมตตา : ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข เห็นอาจารย์และเพื่อน ๆ มีความสุข เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง เพื่อให้รู้สึกว่าได้ตอบแทน ออบอุน และมีความสุขในการเรียนหรือการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยมากขึ้น กรุณา : ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ หากการเรียนเกิดปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ทั้งเมตตาและกรุณา รวมแล้วคือการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 1, 2 ว่า เมตตา กรุณาช่วยให้มีความเห็นอกเห็นใจเพื่อนๆ หรืออาจารย์ผู้สอน เอาใจใส่เรื่องของอารมณ์ความรู้สึกผู้อื่น นักศึกษาท่านที่ 3 ว่า เมตตา คือความรัก ปรารถนาดี อยากให้เพื่อน มีความสุข ไม่อยากให้มีทุกข์อุปสรรคในการใช้ชีวิตในมหาลัยรอบด้าน ทั้งกรุณา อยากให้เขาพ้นทุกข์ ในเรื่องอุปสรรคการเรียนหรือการใช้ชีวิต ก็อยากยื่นมือเข้าช่วย สอดคล้องกับนักศึกษาอีก 5 คนที่เหลือ คือ เมตตา อยากให้เพื่อน อยากให้อาจารย์ ที่เราเคารพรัก มีความสุขในการเรียน ในการสอน ในการดำรงตนในหน้าที่ของตน ๆ เมื่อท่านเหล่านั้นมีความสุข

หรืออุปสรรค ทั้งทางกายและทางใจ ก็มีกรุณา คือความสงสาร เห็นอกเห็นใจ อยากช่วย และลงมือช่วยได้เท่าที่ช่วยได้ เป็นการแสดงออกที่สื่อถึงความรักความปรารถนาดีที่มีต่อกัน

6) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เป็นหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญ คนไทยเมื่อเกิดมาแล้ว มักจะได้ยินทำนองอยู่เสมอ นักศึกษาท่านที่ 1 ว่า เมื่อเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ทำให้เรากลัวในการทำกรรมชั่ว อีกทั้งยังตีความหมายกฎแห่งกรรมแบบง่าย ๆ คือ การที่เราตั้งใจเรียน ก็ได้ผลเรียนที่ดี ก็ถือว่าเป็นผลจากกรรมดีในการเรียน นักศึกษาท่านที่ 3,5,8 ว่า การเชื่อบาป บุญ ทำให้นักศึกษาเกรงกลัวในการที่จะทำบาป มีสติยับยั้งชั่งใจมากขึ้น กลัวผลของการกระทำ ก่อให้เกิดเป็นนักศึกษาที่ดำรงตนที่ดี สมกับเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของสงฆ์ หรือมหาลัทธิของพระพุทธศาสนา นักศึกษาท่านที่ 6 ว่า การเชื่อบาป บุญ เป็นเรื่องที่สามารถนำไปพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของนักศึกษาได้ ก่อให้นักศึกษาที่เชื่อเรื่องนี้ ไม่ว่าจะทำ พุด คิด ก็ทำดี พุด ดี คิดดี สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 7 ว่า เมื่อเชื่อเรื่องนี้แล้ว ทำให้คิดดี ทำดี พุดดี

7) การคบกลัณมิตร การคบเพื่อนที่ดี นำพาให้ประสบผลดีในการศึกษา ดังสำนวนไทยที่ว่า คบคน พาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล การคบบัณฑิต ก็คือการคบกลัณมิตร หรือเพื่อนที่ดีนั่นเอง ย่อมนำพาให้พบสิ่งดี เพราะเพื่อนดีจะคอยห้ามไม่ให้ทำชั่ว แนะนำให้ทำดี สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 1 และ 3 ว่า การคบเพื่อนดี หรือมีกลัณมิตร จะช่วยห้ามปรามเราจากความไม่ดี คือห้ามไม่ให้ทำ เช่น ถ้าเราจะหยุดเรียนโดยไม่มีความจำเป็น เพื่อนที่ดีก็จะชี้แนะให้เราเข้าเรียน หรือสนับสนุนให้เราตั้งใจเรียน ชมเชยความดีที่เราทำ ประมาณนี้ นักศึกษาท่านที่ 2 ว่า การมีเพื่อนที่ดีนำพาให้เจริญได้ เพราะจะช่วยกันในการขับเคลื่อนการเรียน การเอาใจใส่ในการเรียน เรียกได้ว่า เกิน 50 เปอร์เซ็นต์ที่เพื่อนที่ดีมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 5 และ 7 มีความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า เพื่อนที่ดีเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญมีอิทธิพลในการใช้ชีวิตของนักศึกษามาก เพราะวัยนี้ก็จัดว่าเป็นวัยที่ติดเพื่อน เพื่อนดีก็พัฒนาคุณลักษณะที่ดีได้ และนักศึกษาท่านที่ 4 และ 8 ว่า กลัณมิตรที่ดี ทำให้เพื่อนที่คบ มีความอดทน ขยันหมั่นเพียรต่อการเรียนมากขึ้น มีความเห็นอกเห็นใจกัน เพราะอิทธิพลของการคบเพื่อนที่ดีที่มีคุณธรรม จริยธรรมในใจนั่นเอง

8) นิทานธรรมบทมีคำสอนที่ง่ายต่อการศึกษาและปฏิบัติตามมาก มีเรื่องเกี่ยวกับหลักที่จะพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรมในส่วนของ ความอดทน ความเพียรเป็นต้น ควรนำนิทานเรื่อง ที่เลือกมาว่าเน้นไปในด้านนั้น ๆ เช่น ด้านความเพียร ความมีขันติ เป็นต้น มาสอนนักศึกษา หรือมาเล่าให้ฟัง สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 1,3,4 และ 5 ว่า เล่านิทานธรรมบทให้นักศึกษาฟัง หรือให้นักศึกษาค้นคว้าเอง และสรุปหลักธรรมที่ได้ในเรื่องนั้น ๆ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาตนเองได้ นักศึกษาท่านที่ 6 และ 8 มีความเห็นคล้ายกันว่า นิทานธรรมบท ทำให้เชื่อมั่นในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในเรื่องของกฎแห่งกรรม และด้านอื่น ๆ อีก ทำให้สามารถนำหลักธรรมเหล่านี้ที่ปรากฏในเรื่องนั้น ๆ ไปประยุกต์ และพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของตนเอง เพื่อเป็นแบบอย่างต่อไปแก่รุ่นน้อง รวมถึงใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยอย่างดีที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “การใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย 2) เพื่อศึกษาความเข้าใจคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

3) เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมการเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้อภิปรายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) การเล่านิทานธรรมบท เรื่องราวที่นำมาเล่าประกอบอรรถกถาธรรมบทนั้นเป็นเรื่องสั้น ๆ ก็มี เรื่องขนาดกลางก็มี เรื่องยาว ๆ ก็มี และแต่ละเรื่องนั้นจะขาดไม่ได้เลยก็คือเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรม และจริยธรรม ที่สามารถน้อมนำมาเพื่อการศึกษาและปฏิบัติตามได้ทุกยุคสมัย และทุกวัย แม้เยาวชนเองก็สมควรอย่างยิ่งที่จะได้ศึกษานิทานในธรรมบทเพื่อเป็นบทเรียนทำให้ตนเองได้เติมเต็มในสิ่งที่ตนยังขาดตกบกพร่องทั้งด้วยเจตนาหรือไม่เจตนาโดยภาพรวมนิทานในธรรมบทจะมีทั้งเรื่องที่แสดงเรื่องกรรมในอดีต ปัจจุบันกรรม ผลของกรรมดี กรรมชั่ว และคุณธรรม จริยธรรมอื่น ๆ ทั้งของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสงฆ์สาวก ภิกษุณี สามเณร สามเณรี อุบาสก อุบาสิกา ทัวไป ยังรวมถึงเรื่องอมนุษย์อื่น ๆ เช่น เทวดา พรหม ยักษ์ สัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย สัตว์นรกด้วย

2) นักศึกษาสามารถเข้าใจการพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรม ว่า

ความอดทน แนวทางการพัฒนา คือ ต้องเป็นคนที่มีมุ่งมั่น ไม่โลเล เชื่อในตนเอง และทำให้ถึงเป้าหมาย อีกคนหนึ่งเสนอแนวทางการพัฒนาว่า หนักแน่น ไม่ย่อท้อ อีกคนเสนอว่า ฝึกหักห้ามใจตนเอง ไม่ให้ทำตามใจตนเองมากเกินไป และยังมีการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาอีก เช่น ฝึกสมาธิจะทำให้จิตใจเราแข็งแรงขึ้น และมีความอดทนต่อตนเองมากขึ้น ความมั่นคงของจิตใจ อดทนต่ออุปสรรค ต่าง ๆ ที่เข้ามาต่อสู้กับมันไม่ท้อ เพื่อบรรลุสิ่งที่ดีกว่านี้

ความขยัน แนวทางการพัฒนา คือ เป็นคนใฝ่หาความรู้ อย่าหยุดอยู่กับที่ ไม่ขี้เกียจ อีกคนหนึ่งเสนอแนวทางการพัฒนาว่า ใฝ่รู้ ขยันอ่าน อีกคนหนึ่งเสนอว่า ความสม่ำเสมอในการขยัน ฝึกบ่อย ๆ ในเรื่องต่าง ๆ และไม่ย่อท้อ อีกคนเสนอว่า ฝึกทำสัปดาห์ แต่เป็นที่จดจำ และยังมีการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาอีก เช่น อ่านหนังสือหรือฝึกซ้อมบ่อย ๆ จะทำให้เราเก่งในสิ่งนั้น ๆ มากขึ้น จะต้องมีความตั้งใจในการอ่าน คิด วิเคราะห์ พัฒนาต่อตนเอง ขยันทำความดี ขยันทำงาน

ความมีเมตตา กรุณาต่อผู้อื่น แนวทางการพัฒนา คือ รู้จักแบ่งปัน รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อีกคนหนึ่งเสนอแนวทางการพัฒนาว่า จิตใจอ่อนโยน ชอบแบ่งปัน อีกคนเสนอว่า มองโลกในแง่ดี เป็นมิตรเวลามีความเอื้อเฟื้อ และยังมีการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาอีก เช่น รู้จักเสียสละจะทำให้จิตใจเราไม่มีความตระหนี่ ต้องหัดให้กับผู้อื่น รู้จักเข้าใจและใส่ใจผู้อื่น การมีน้ำใจ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ต้องรู้จักทำความดี เพราะการทำความดีก็จะมีแต่คนเกื้อหนุน อีกคนหนึ่งเสนอแนวทางการพัฒนาว่า ประพฤติตนในทางที่ดี อีกคนเสนอว่า คำนึงถึงผลกรรม ศึกษาพระธรรมคำสอน และยังมีการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาอีก เช่น ทำความดีให้มากขึ้น ทำในสิ่งที่ดีก็จะได้ดี ควรเชื่อและปฏิบัติตามให้ถูกต้อง มาจากทัศนคติที่รู้จักคิดและถูกต้อง คิดอยู่เสมอว่าการทำดีนั้นเราจะได้ดี ทำชั่วจะได้ชั่ว จะช้าจะเร็ว ผลกรรมนั้นก็ยังคงอยู่

การคบเพื่อน แนวทางการพัฒนา คือ คบเพื่อนที่ดี พากันทำความดี อีกคนหนึ่งเสนอแนวทางการพัฒนาว่า หากคบเพื่อนดี เพื่อนก็จะพาเราทำในสิ่งที่ดี และยังมีการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาอีก เช่น การเลือกคบเพื่อนที่ดีจะทำให้เรามีความสุข เลือกคบเพื่อนที่ทำให้ชีวิตเราก้าวหน้า ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เข้าใจเรา ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พากันทำแต่สิ่งที่ดี

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมการเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ด้านคุณธรรม ควรจะปลูกฝังหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับนักศึกษา เพราะคุณลักษณะที่เป็นความงามที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล โดยได้ยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย และเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงามของบุคคลทั่วไป (ยนต์ ชุ่มจิต, 2541: 35) อาจจะเป็นลักษณะของการผ่านกิจกรรมต่าง ๆ มีกิจกรรมให้เขาให้เขารู้จักรับผิดชอบในตัวเอง อาจจะทำคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น ให้เขามีโอกาสสัมผัสให้มากขึ้น มีการจัดกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรม ให้นักศึกษาได้ซึมซับด้วยการวิเคราะห์ตามหลักเหตุผลที่ดี ไปสู่ทั้งการคิด การปฏิบัติรวบยอดไปด้วยกันเลย และสิ่งที่จะพัฒนาได้จริง ๆ มันต้องเริ่มจากสิ่งที่เป็นแรงกระตุ้นจากข้างใน อย่างเช่น ธรรมะสัจจระ นิมนต์พระนักเทศน์ที่พูดแล้วนักศึกษาสนใจฟังมาแสดงธรรม อย่างน้อยพอฟังผ่านหูไป ก็อาจจะซึมซับไปได้บ้าง และกิจกรรมทั้งหลายก็ต้องทำอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งแนวทางที่สามารถพัฒนาคุณธรรมให้แก่เยาวชน จะต้องมีการที่เกี่ยวกับจริยธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ต้องไปปฏิบัติธรรม หรือฟังเกี่ยวกับคำสอน

ด้านจริยธรรม มีการพูดคุยปรับทัศนคติ ให้นักศึกษาเข้าใจถึงบริบทของมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีพฤติกรรมที่เป็นรูปแบบการปฏิบัติตนการดำเนินตนให้มีความเหมาะสมแก่ภาวะ ฐานะ กาละ เทศะ และเหตุการณ์ปัจจุบัน (พระธรรมญาณมุนี, 2531: 103) แนวทางการปฏิบัติหน้าที่ในชีวิตประจำวันในมหาวิทยาลัย แต่ถ้าหากไม่สามารถที่จะปรับตัวเองได้ ก็อาจจะต้องสร้างมาตรการในการควบคุมพฤติกรรม เริ่มตั้งแต่ตักเตือน ลงโทษ หักคะแนน มีการปลูกจิตสำนึก การปลูกจิตสำนึกเป็นได้หลายวิธีตั้งแต่เริ่มจากการอบรมในห้องเรียน เป็นต้น อีกอย่างการพัฒนาจริยธรรม ถ้าจะให้เกิดผลจริง ควรมาจากข้างในจริง ๆ ต้องมีกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกเพื่อที่จะเป็นแรงจูงใจ แรงดึงดูดที่จะนำพาเขาไปตรงนั้นได้

สรุป

คุณธรรมและจริยธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ได้จากการอบรมพร่ำสอนที่ดี เป็นธรรมชาติที่คุณประโยชน์ธรรมดาของมนุษย์มีชีวิตและจิตวิญญาณสำนึกผิดชอบชั่วดี มีสติ ปัญญา มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีกับทุกคน เมื่อมีคุณธรรมในจิตใจนักศึกษา เป็นเหตุให้นักศึกษาสามารถใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัย เป็นที่รักของเพื่อน กลียาณมิตรบัณฑิตชน เป็นที่รักของครูอาจารย์ ส่งผลให้มี การกระทำและคำพูด ที่สื่อออกมาจากจิตใจที่ดี มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัย มีขันติ ความอดทนต่อการศึกษเล่าเรียนที่บางครั้งอาจพบกับอุปสรรคด้านต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย มีความขยันทั้งในการเรียน และการหมั่นตรวจสอบป้องกันความชั่วหมั่นเพียรทำความดี มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นด้วยอาณิสสที่ที่เกิดจากการมีเมตตากรุณา ทั้งเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เป็นเหตุให้ละความชั่ว ทำความดี มีกลียาณมิตร ทั้งอาจารย์ทั้งนักศึกษาที่คอยบอกคอยเตือนห้ามปรามไม่ให้หลงทางนอกหนทาง แนะนำในทางดี เป็นเหตุให้การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย มีการพัฒนาจิตใจ จนนำไปสู่การมีคุณลักษณะที่ดีของนักศึกษา เป็นแบบอย่างให้แก่รุ่นน้องได้

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ. (2551). คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.
- พรพิทักษ์ เข็มบาสัตย์ และวรรณพล พิมพะสาสิทธิ์. (2563). แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉลองสิริราชสมบัติ 50 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พุทธศักราช 2539. เล่มที่ 11, 25. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญมี แท่นแก้ว. (2527). จริยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- พุทธทาสภิกขุ. (2545). หมดความทุกข์. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2541). ความเป็นครู. (พิมพ์ครั้งที่ 3), กรุงเทพมหานคร : พรินต์ติ้งเฮาส์.
- พระธรรมญาณมุนี. (2531). พระธรรมญาณมุนี 88. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์.